

HÖGSTA DOMSTOLENS BESLUT

meddelat i Stockholm den 20 mars 2024

Mål nr

B 2301-23

PARTER

Klagande

AD

Ombud och offentlig försvarare: Advokat SS

Motparter

1. Riksåklagaren

Box 5553

114 85 Stockholm

2. HT

Ombud: Advokat SvS

3. IT

Särskild företrädare: Advokat UR

Dok.Id 284188

HÖGSTA DOMSTOLEN

Riddarhustorget 8

Postadress

Box 2066

103 12 Stockholm

Telefon 08-561 666 00

Telefax -

E-post:

hogsta.domstolen@dom.se

www.hogstادمstolen.se

Expeditionstid

08:45–12:00

13:15–15:00

SAKEN

Grov misshandel m.m.

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Hovrätten över Skåne och Blekinges dom 2023-03-02 i mål B 2938-22

HÖGSTA DOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta domstolen meddelar prövningstillstånd.

Högsta domstolen undanröjer hovrättens dom i de delar som inte avser ersättning till den offentlige försvararen, målsägandebiträdet och den särskilda företrädaren samt återförvisar målet till hovrätten för ny handläggning.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

AD har yrkat att Högsta domstolen ska meddela prövningstillstånd och i första hand ogilla åtalet samt skadeståndsanspråken. I andra hand har hon yrkat att hovrättens dom ska undanröjas och målet återförvisas till hovrätten för fortsatt handläggning.

Riksåklagaren och målsägandena har avstyrkt prövningstillstånd och motsatt sig ADs yrkanden.

SKÄL

Frågan i målet

1. Frågan i Högsta domstolen är om AD har fått en rättvis rättegång i hovrätten.

Bakgrund

2. Strax efter midnatt den 14 april 2022 befann sig AD i köket i bostaden och hackade kött med en kökskniv. Hennes dåvarande make, HT, kom in i köket och efter en kortare konfrontation mellan makarna fick han en stickskada i buken som orsakades av kökskniven. Vid tillfället befann sig även ett av parets gemensamma barn i hemmet. AD åtalades för grov misshandel och grovt barnfridsbrott.

3. HT uppgav att AD gjorde ett utfall med kniven och stack honom i magen. AD förnekade detta och menade att HT tog tag i hennes handleder och drog henne mot sig och att det var då som stickskadan måste ha uppstått.

4. Tingsrätten ogillade åtalet. Domstolen konstaterade att enligt det rättsmedicinska yttrandet var skadebilden förenlig med båda de uppgivna händelseförloppen. Med hänsyn härtill och till vad som i övrigt hade framkommit menade tingsrätten att det fanns många omständigheter som talade emot att AD uppsåtligen hade skadat HT.

5. Åklagaren och målsägandena överklagade domen och åberopade i huvudsak samma bevisning som i tingsrätten. Vid huvudförhandlingen i hovrätten hölls emellertid ett vittnesförhör via videolänk med den läkare som hade opererat HTs bukskada. Vid huvudförhandlingen i tingsrätten hade

hans uppgifter enbart redovisats genom en uppläsning av vad som fanns antecknat i förundersökningsprotokollet.

6. Vid tidpunkten för huvudförhandlingen i hovrätten var läkaren häktad på sannolika skäl misstänkt för grovt narkotikabrott, vilket åklagaren kände till. Även hovrätten hade kännedom om att läkaren var häktad men visste inte vad brottsmisstankarna avsåg. Däremot hade varken AD eller hennes försvarare fått någon information om att läkaren var häktad. Och det var ingenting under förhöret som gav någon indikation på att förhöret skedde från kriminalvårdens lokaler.

7. Hovrätten, som bl.a. tog fasta på läkarens uppgift om att det sannolikt krävts viss kraft för att åstadkomma skadan, ändrade tingsrättens dom och dömde AD för grov misshandel och grovt barnfridsbrott samt förpliktade henne att betala skadestånd till målsägandena. Påföljden bestämdes till fängelse i två år.

8. AD har i Högsta domstolen anfört att hon inte visste att läkaren var häktad misstänkt för grovt narkotikabrott. Detta har gjort att hon inte har haft möjlighet att ställa frågor som hade kunnat påverka bedömningen av läkarens trovärdighet och därmed tillförlitligheten av hans uppgifter.

9. Riksåklagaren har gett in ett beslut från Åklagarmyndighetens tillsynsavdelning där bl.a. följande framgår. Den åklagare som ansvarade för målet i hovrätten borde, utifrån ett objektivitetsperspektiv, ha informerat den tilltalade och försvararen om att läkaren var frihetsberövad vid tidpunkten för vittnesmålet samt vad misstankarna gällde. De hade då fått möjlighet att bilda sig en egen uppfattning om uppgifterna kunde påverka läkarens vittnesmål

eller utgången i målet. Ett sådant förfarande hade kunnat undanröja tvivel om att den tilltalade fått en rättvis rättegång.

10. Riksåklagaren har anfört att åklagarens underlåtenhet att informera den tilltalade och försvararen inte har haft någon inverkan på utgången i målet.

Objektivitet, saklighet och rätten till en rättvis rättegång

11. Av 1 kap. 9 § regeringsformen framgår att domstolar, åklagare och andra som fullgör offentliga uppgifter i sin verksamhet ska beakta allas likhet inför lagen samt iaktta saklighet och opartiskhet. Regleringen är central i det regelsystem som är ägnat att tillgodose den enskildes rättssäkerhet i straffrättskipningen. Att en åklagare ska bedriva arbetet objektivt såväl under förundersökningen som efter det att åtal har väckts kommer också till direkt uttryck i 23 kap. 4 § och 45 kap. 3 a § rättegångsbalken (jfr prop. 2015/16:68 s. 34 f.).

12. Vidare anges i 2 kap. 11 § andra stycket regeringsformen att en rättegång ska genomföras rättvist och inom skälig tid. Begreppet rättvis rättegång omfattar de grundläggande rättssäkerhetsprinciperna att förfarandet ska vara objektivt och kontradiktoriskt samt att parterna ska vara likställda i processen. Detta innefattar en rätt att ta del av och få tillfälle att yttra sig över all utredning i målet, att få tillräcklig tid och möjlighet att förbereda sitt försvar samt att förhöra eller låta förhöra vittnen. Det handlar alltså om att ge rättvisa villkor och förutsättningar i processen. Frågan om kravet på en rättvis rättegång är uppfyllt bedöms mot bakgrund av rättegången i dess helhet.

13. Objektivitetsprincipen utgör också enligt artikel 6 i Europakonventionen, som reglerar frågan om en rättvis rättegång, en grundförutsättning för att ett

brottmålsförfarande ska anses vara rättssäkert. En särskild aspekt av kravet på en rättvis rättegång är att det endast är under mycket speciella förhållanden som ett vittnesmål får genomföras på ett sådant sätt att den tilltalades försvarare berövas möjligheten att ställa frågor som syftar till att visa att den som hörs t.ex. är fördomsfull, fientligt inställd till den tilltalade eller allmänt opålitlig. (Se *Pesukic v. Switzerland*, no 25088/07, 6 december 2012, p. 45 och Hans Danelius m.fl., *Mänskliga rättigheter i Europeisk praxis*, 6 uppl. 2023, s. 340.)

Bedömningen i detta fall

14. Av utredningen framgår att varken åklagaren eller hovrätten informerade AD eller hennes försvarare om att läkaren var häktad då han hördes i hovrätten. Att så var fallet framgick inte heller av de omständigheter under vilka förhöret genomfördes. Det förhållandet att samtliga parter i målet inte hade tillgång till informationen skapade i sig en obalans i processen.

15. Läkaren hördes om de iakttagelser som han hade gjort i sin yrkesroll och om sin yrkesmässiga bedömning. Hovrätten har lagt vikt vid läkarens uppgifter, men AD och hennes försvarare fick under förhöret med honom inte möjlighet att överväga om det förhållandet att han var häktad för grovt narkotikabrott kunde påverka hans vittnesmål och de kunde inte heller ställa frågor i syfte att utröna sådan påverkan.

16. Sammantaget har åklagaren och AD inte varit likställda i processen och AD har inte haft fullgoda möjligheter att försvara sig mot åtalet. De brister som har förekommit när det gäller kraven på en rättvis rättegång är sådana att hovrättens dom bör undanröjas och målet återförvisas dit för ny handläggning.

17. Det ankommer på hovrätten att pröva frågan om rättegångskostnaderna i Högsta domstolen.

I avgörandet har deltagit justitieråden Anders Eka, Dag Mattsson, Stefan Johansson (referent), Jonas Malmberg och Anders Perklev
Föredragande har varit justitiesekreteraren Malin Falkmer